

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

GAYA BAHASA PUISI ARAB DAN MELAYU DALAM *DĪWĀN ABĪ TAMMĀM*
DAN *SYAIR SITI ZUBAIDAH*

NAZRI BIN ATOH

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

TESIS YANG DIKEMUKAKAN UNTUK MEMPEROLEH IJAZAH
DOKTOR FALSAFAH

FAKULTI PENGAJIAN ISLAM
UNIVERSITI KEBANGSAAN MALAYSIA
BANGI

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

Penggunaan gaya bahasa dalam puisi berbeza antara kesusasteraan Arab dengan kesusasteraan Melayu. Gaya bahasa ini memainkan peranan dalam menghasilkan karya sastra yang indah. Walau bagaimanapun, kajian yang dijalankan terhadap gaya bahasa puisi adalah sedikit dibandingkan dengan prosa. Oleh itu, gaya bahasa *‘ilm al-bayān* dalam kesusasteraan Arab dan gaya bahasa perbandingan dalam kesusasteraan Melayu dipilih sebagai dua perkara pokok yang dikaji. Konsep puisi bagi kedua-dua kesusasteraan yang berbeza turut dikaji. Teks daripada *Dīwān Abī Tammām* dan *Syair Siti Zubaidah* dipilih untuk dianalisis bagi melihat persamaan dan perbezaan gaya bahasa yang terkandung dalam kedua-dua teks puisi tersebut. Pendekatan kepustakaan digunakan untuk mengumpul maklumat-maklumat yang berkaitan dengan kajian. Kajian ini turut menganalisis tanda atau lambang yang terdapat dalam *Dīwān Abī Tammām* dan *Syair Siti Zubaidah* dengan menggunakan teori semiotik Charles Sander Pierce. Pendekatan bandingan pula digunakan untuk menganalisis persamaan dan perbezaan gaya bahasa puisi Arab dan puisi Melayu secara umum. Pendekatan ini juga turut digunakan untuk menganalisis persamaan dan perbezaan gaya bahasa antara *Dīwān Abī Tammām* dengan *Syair Siti Zubaidah* secara khusus. Kajian mendapati terdapat persamaan fungsi antara gaya bahasa puisi Arab dengan gaya bahasa puisi Melayu, namun istilah kepada setiap gaya bahasa tersebut adalah berbeza. Gaya bahasa dalam puisi Arab mempunyai pembahagian yang pelbagai walaupun mendukung fungsi yang sama. Terdapat gaya bahasa dalam *Dīwān Abī Tammām* dan *Syair Siti Zubaidah* yang mempunyai persamaan fungsi seperti *tashbīh mursāl* dan simile, *tashbīh mu’akkad* dan metafora, *isti’ārah*, personifikasi dan hiperbola, *kināyah* dan metonimi, *majāz mursāl* dan sinekdoki. Walau bagaimanapun, *tashbīh* dalam *Dīwān Abī Tammām* mensyaratkan *mushabbah* dan *mushabbah bih* dinyatakan dalam ungkapan, berbeza dengan metafora dalam *Syair Siti Zubaidah* yang hanya menyatakan satu daripada dua perkara yang mempunyai persamaan. *Kināyah* dalam *Dīwān Abī Tammām* pula menggunakan kata-kata untuk menyifatkan sesuatu perkara dengan situasi tertentu, manakala metonimi dalam *Syair Siti Zubaidah* menggunakan kata-kata yang menyifatkan seseorang dengan pakaiannya. Tanda-tanda yang digunakan dalam puisi pula dipengaruhi oleh persekitaran yang merangkumi ikon, indeks dan simbol. Kajian ini memberi sumbangan kepada penyelidikan yang bersifat perbandingan antara dua kesusasteraan; iaitu kesusasteraan Arab dan kesusasteraan Melayu.

ABSTRACT

The use of poetic language style is different between Arabic literature and Malay literature. This language style plays a role in producing beautiful works of literature. However, a study carried out on the language style of poetry is less than the prose. Therefore, the style of *‘ilm al-bayān* in Arabic literature and the stylistic comparison in Malay literature are selected as two main aspects which are being studied. Also, the concept of poetry for the two different literatures is also studied. The texts from *Dīwān Abī Tammān* and *Syair Siti Zubaidah* are selected to be analysed to see the stylistic similarities and differences in both poetic texts. Library approach is used to collect information related to the study. This study also analyses the signs or symbols found in *Dīwān Abī Tammān* and *Syair Siti Zubaidah* by using the semiotic theory of Charles Sander Pierce. Comparative approach is used to analyse stylistic similarities and differences of Arabic and Malay poetries in general. This approach is also used to analyse the stylistic similarities and differences between *Dīwān Abī Tammān* and *Syair Siti Zubaidah* specifically. This study finds that there are similarities in function between the styles of Arabic and Malay poetries, however, the term for each style is different. The style in Arabic poetry has different divisions although it bears the same functions. There are styles of language in *Dīwān Abī Tammān* and *Syair Siti Zubaidah* that have similar functions, such as *tashbīh mursal* and simile, *tashbīh mu’akkad* and metaphor, *istī‘ārah*, personification and hyperbole, *kināyah* and metonymy, *majāz mursal* and *sinekdoki*. However, *tashbīh* in *Dīwān Abī Tammān* requires *mushabbah* and *mushabbah bih* be mentioned in the expression, in contrast with the metaphor in *Syair Siti Zubaidah* that only states one of two things that share similarities. *Kināyah* in *Dīwān Abī Tammān* uses words to characterize something with a particular situation while metonymy in *Syair Siti Zubaidah* use words that describes someone with his cloths. Signs used in the poetry are influenced by the environment that includes icon, index and symbol. This study would contribute to comparative research between the two literatures, Arabic and Malay.

	Halaman
PENGAKUAN	ii
PENGHARGAAN	iii
ABSTRAK	iv
ABSTRACT	v
KANDUNGAN	vi
JADUAL TRANSLITERASI	ix
SENARAI JADUAL	xii
SENARAI ILUSTRASI	xiii
SENARAI SINGKATAN	xvi

BAB I PENDAHULUAN

1.1	Pengenalan	1
1.2	Latar Belakang Kajian	5
1.3	Permasalahan Kajian	7
1.4	Soalan Kajian	11
1.5	Objektif Kajian	11
1.6	Kepentingan Kajian	12
1.7	Batasan Kajian	13
1.8	Kerangka Konseptual	13
1.9	Kesimpulan	15

BAB II SOROTAN KEPUSTAKAAN

2.1	Pengenalan	16
2.2	Puisi Arab	16
2.3	Puisi Melayu	21
2.4	Gaya Bahasa Puisi Arab	26
2.5	Gaya Bahasa Puisi Melayu	32
2.6	<i>Dīwān Abī Tammām</i>	37
2.7	<i>Syair Siti Zubaidah</i>	42
2.8	Kesimpulan	45

BAB III	METODOLOGI KAJIAN	
3.1	Pengenalan	47
3.2	Prosedur Pengumpulan Data	48
3.3	Korpus Kajian	50
	3.2.1 Gaya Bahasa	50
	3.2.2 Teks untuk Kajian	51
3.4	Tatacara Pemilihan Sampel	55
3.5	Analisis Data	57
	3.5.1 Pengkelasan Gaya Bahasa	57
	3.5.2 Teori Semiotik	58
	3.5.3 Kaedah Bandingan	63
	3.5.4 Contoh Analisis Data	65
3.6	Definisi Operasi	67
3.7	Kesimpulan	68
BAB IV	PUISI ARAB DAN <i>‘ILM AL-BAYĀN</i>	
4.1	Pengenalan	69
4.2	Konsep Puisi Arab	72
	4.2.2 Ciri-ciri Puisi Arab	74
	4.2.2 Tema-tema Utama	84
4.3	Konsep <i>‘Ilm al-Bayān</i>	86
	4.3.1 Definisi	87
	4.3.2 Jenis	90
4.4	Kesimpulan	153
BAB V	PUISI MELAYU DAN GAYA BAHASA PERBANDINGAN	
5.1	Pengenalan	154
5.2	Konsep Puisi Melayu	156
	5.2.1 Ciri-ciri Puisi Melayu	159
	5.2.2 Tema-tema Utama	165
5.3	Konsep Gaya Bahasa Perbandingan	168
	5.3.1 Definisi	168
	5.3.2 Jenis	172
5.4	Kesimpulan	207

BAB VI KAJIAN BANDINGAN ANTARA *DĪWĀN ABĪ TAMMĀM* DAN *SYAIR SITI ZUBAIDAH*

6.1	Pengenalan	209
6.2	Analisis Teks	209
6.2.1	Analisis <i>Dīwān Abī Tammām</i>	210
6.2.2	Analisis <i>Syair Siti Zubaidah</i>	226
6.3	Kajian Bandingan	247
6.3.1	Titik Persamaan	247
6.3.2	Titik Perbezaan	264
6.4	Kesimpulan	275

BAB VII PENUTUP

7.1	Pengenalan	278
7.2	Rumusan Hasil Kajian	278
7.3	Implikasi Kajian	284
7.4	Cadangan Kajian	284
7.5	Kesimpulan	285

RUJUKAN

LAMPIRAN

A	Muka Depan <i>Dīwān Abī Tammām</i>	299
B	Muka Depan <i>Syair Siti Zubaidah</i>	300

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

JADUAL TRANSLITERASI

PustakaTBainun

ptbupsi

Huruf Arab	Huruf Latin	Contoh Asal	Contoh Transliterasi
ء	'	سأل	sa'ala
ب	b	بدل	badala
ت	t	تمر	tamr
ث	th	ثورة	thawrah
ج	j	جمال	jamāl
ح	ḥ	حديث	ḥadīth
خ	kh	خالد	khālīd
د	d	ديوان	dīwān
ذ	dh	مذهب	madhhab
ر	r	رحمن	raḥmān
ز	z	زمزم	zamzam
س	s	سراب	sarāb
ش	sh	شمس	shams
ص	ṣ	صبر	ṣabr
ض	ḍ	ضمير	ḍamīr
ط	ṭ	طاهر	ṭāhir
ظ	ẓ	ظهر	ẓuhr
ع	c	عبد	‘abd
غ	gh	غيب	ghayb
ف	f	فقه	fiqh
ق	q	قاضي	qaḍī
ك	k	كأس	ka's
ل	l	لبن	laban
م	m	مزمار	mizmār
ن	n	نوم	nawm

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

05-4506832	pustaka.upsi.edu.my	Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah	habaṭa
و	w	وصل	waṣala
ي	y	يسار	yasār

Vokal Pendek

<u>Huruf Arab</u>	<u>Huruf Latin</u>	<u>Contoh Asal</u>	<u>Contoh Transliterasi</u>
اَ	a	فَعَلَ	fa ^ʿ ala
اِ	i	حَسِبَ	ḥasiba
اُ	u	كُتِبَ	kutiba

Vokal Panjang

<u>Huruf Arab</u>	<u>Huruf Latin</u>	<u>Contoh Asal</u>	<u>Contoh Transliterasi</u>
اَ ، اِ ، اِوْ	ā	كاتب ، قاضٍ	kātib, qaḍā
يِ	ī	كريم	karīm
وِ	ū	حُرُوف	ḥurūf

Diftong

<u>Huruf Arab</u>	<u>Huruf Latin</u>	<u>Contoh Asal</u>	<u>Contoh Transliterasi</u>
اَوْ	aw	قَوْل	qawl
اَيِ	ay	سَيْف	sayf
يِوْ	iyy/i	رَجَعِي	raj ^ʿ iyy / raj ^ʿ ī
اُوْ	uww/u	عَدُوْ	ʿaduww / ʿadū

Pengecualian

1. Huruf Arab ء (hamzah) pada awal perkataan ditransliterasikan kepada 'a' bukan 'a. Contoh: أَكْبَرُ, transliterasi: *akbar* bukan '*akbar*'.

2. Huruf Arab ة (tā' marbūṭah) pada perkataan tanpa ال (al) yang bersambung dengan perkataan lain ditransliterasikan kepada 't'. Contohnya: وزارة التعليم , transliterasi: *wizārat al-ta'lim*, bukannya *wizārah al-ta'lim*. Sekiranya terdapat pada bahagian yang ada ال (al) atau pada perkataan tunggal atau pada perkataan terakhir, tā' marbūṭah ditransliterasikan kepada 'h'.

Contoh

1. المكتبة الأهلية
2. قلعة
3. دار وهبة

Transliterasi

al-maktabah al-ahliyyah
qal'ah
Dār Wahbah

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

No. Jadual		Halaman
3.1	Trikotomi ikon, indeks dan simbol Pierce	61
4.1	Gaya bahasa <i>al-tashbīh</i> antara <i>ḥissiyy</i> dan <i>ma'nawiyy</i>	94
4.2	Gaya bahasa <i>al-tashbīh</i> bentuk <i>mufrad</i>	95
4.3	Konsep <i>isti'ārah taṣrīhiyyah</i>	111
4.4	Contoh gaya bahasa <i>isti'ārah taṣrīhiyyah</i>	112
4.5	Konsep gaya bahasa <i>isti'ārah makniyyah</i>	112
4.6	Contoh gaya bahasa <i>isti'ārah makniyyah</i>	113
4.7	Konsep <i>isti'ārah murashshaḥah</i>	119
4.8	Contoh analisis gaya bahasa <i>isti'ārah murashshaḥah</i>	120
4.9	Konsep <i>isti'ārah mujarradah</i>	120
4.10	Contoh analisis gaya bahasa <i>isti'ārah mujarradah</i>	121
4.11	Konsep gaya bahasa <i>isti'ārah muṭlaqah</i>	122
4.12	Contoh analisis gaya bahasa <i>isti'ārah muṭlaqah</i> yang dinyatakan <i>mulā'im</i> bagi kedua-dua rukun <i>isti'ārah</i>	123
4.13	Contoh analisis gaya bahasa <i>isti'ārah muṭlaqah</i> yang tidak dinyatakan <i>mulā'im</i> bagi kedua-dua rukun <i>isti'ārah</i>	123
7.1	Persamaan antara puisi Arab dan puisi Melayu	281
7.2	Persamaan antara gaya bahasa puisi Arab dengan gaya bahasa puisi Melayu	282
7.3	Persamaan antara <i>Dīwān Abī Tammām</i> dengan <i>Syair Siti Zubaidah</i>	282

No. Rajah		Halaman
1.1	Kerangka konseptual kajian	14
3.1	Sampel-sampel daripada <i>Dīwān Abī Tammām</i> dan <i>Syair Siti Zubaidah</i>	56
3.2	Pengkelasan data kajian	58
3.3	Hubungan tanda	59
3.4	Konsep semiotik Pierce	61
4.1	<i>al-Buḥūr al-shiʿriyyah</i> dalam puisi Arab	77
4.2	Jenis <i>ḥurūf al-qāfiyah</i>	80
4.3	Jenis <i>ḥarakāt al-qāfiyah</i>	82
4.4	Pembahagian <i>ʿilm al-bayān</i> menurut al-Qazwīniyy (t.th.) dan Fayyūd (2004)	89
4.5	Pembahagian <i>ʿilm al-bayān</i> menurut al-Hashimiyy (1960) dan ʿAbbās (2000)	89
4.6	Konsep gaya bahasa <i>al-tashbīh</i>	92
4.7	Konsep <i>al-tashbīh al-malfūf</i>	99
4.8	Konsep <i>al-tashbīh al-mafrūq</i>	100
4.9	Konsep <i>tashbīh al-taswīyah</i>	101
4.10	Konsep <i>tashbīh al-jamʿ</i>	102
4.11	Bentuk <i>al-tashbīh</i>	108
4.12	Rukun gaya bahasa <i>al-istiʿārah</i>	110
4.13	Konsep gaya bahasa <i>istiʿārah aṣliyyah</i>	113
4.14	Konsep gaya bahasa <i>istiʿārah tabaʿiyyah</i>	115
4.15	Konsep gaya bahasa <i>istiʿārah wifāqiyyah</i>	117
4.16	Konsep gaya bahasa <i>istiʿārah ʿinādiyyah</i>	118
4.17	Bentuk gaya bahasa <i>al-istiʿārah</i>	124
4.18	<i>ʿAlāqāt al-majāz al-mursal</i> menurut ʿAtīq (2006) dan Shuʿayb (2008)	126
4.19	<i>ʿAlāqāt al-majāz al-mursal</i> menurut Siqāl (1997)	126
4.20	<i>ʿAlāqāt al-majāz al-mursal</i> menurut al-Hāshimiyy (2012)	127
4.21	<i>ʿAlāqāt al-majāz al-mursal</i> menurut al-Marāghiyy (2007)	127

4.22	<i>Alāqāt al-majāz al-mursal</i> menurut Maṭlūb (1975)	128
4.23	<i>al-Taʿalluq al-ishtiāqīyy</i> menurut al-Marāghīyy (2007)	143
4.24	<i>al-Taʿalluq al-ishtiāqīyy</i> menurut Maṭlūb (1975)	143
4.25	Bentuk <i>al-majāz al-mursal</i>	148
4.26	Bentuk <i>al-kināyah</i>	152
5.1	Rumusan puisi oleh Dharmawijaya	157
5.2	Genre puisi Melayu	159
5.3	Ciri-ciri puisi Melayu	165
5.4	Ragam gaya bahasa menurut Wan Akmal (2005) dan Ratna (2009)	170
5.5	Ragam gaya bahasa menurut Nik Hassan Basri (2005)	171
5.6	Ragam gaya bahasa menurut Tarigan (1985)	171
5.7	Jenis gaya bahasa perbandingan menurut Jassin dalam Wan Akmal (2005)	173
5.8	Jenis gaya bahasa perbandingan menurut Tarigan (1985)	173
5.9	Antara jenis gaya bahasa perbandingan menurut Wan Akmal (2005)	174
5.10	Konsep gaya bahasa metafora	176
5.11	Konsep gaya bahasa simile	178
5.12	Konsep gaya bahasa personifikasi	181
5.13	Konsep gaya bahasa depersonifikasi	182
5.14	Konsep gaya bahasa simbolik	183
5.15	Konsep gaya bahasa litotes	184
5.16	Konsep gaya bahasa hiperbola	186
5.17	Konsep gaya bahasa eufimisme	187
5.18	Konsep gaya bahasa alegori	189
5.19	Konsep gaya bahasa alusi	191
5.20	Konsep gaya bahasa antonomasia	192
5.21	Konsep gaya bahasa epitet	194
5.22	Konsep gaya bahasa parafrasa	195
5.23	Konsep gaya bahasa onomatope	196
5.24	Konsep gaya bahasa metonimi	197
5.25	Konsep gaya bahasa sinekdoki	199

5.26506832	Konsep gaya bahasa asosiasi	Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah	PustakaTBainun	200
5.27	Konsep gaya bahasa parabel			201
5.28	Konsep gaya bahasa tropen			202
5.29	Konsep gaya bahasa antitesis			202
5.30	Konsep gaya bahasa pleonasmе			203
5.31	Konsep gaya bahasa tautologi			204
5.32	Konsep gaya bahasa antisipasi			205
5.33	Konsep gaya bahasa epanortesis			206
5.34	Jenis gaya bahasa perbandingan			207
7.1	Perbezaan antara puisi Arab dan puisi Melayu			282
7.2	Perbezaan antara gaya bahasa puisi Arab dengan gaya bahasa puisi Melayu			283
7.3	Perbezaan antara <i>Dīwān Abī Tammām</i> dengan <i>Syair Siti Zubaidah</i>			283

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

SENARAI SINGKATAN

PustakaTBainun

ptbupsi

dln.	dalam
et al.	dan pengarang-pengarang lain
hln.	halaman
jil.	jilid
pngr.	penyelenggara
pnys.	penyusun
pnys.	penyunting
S.A.W.	salaLāhu °alaihi wasallam
S.W.T.	subhānahū wa ta°ālā

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

t.th.	tiada tarikh
t.tp.	tiada tempat
terj.	terjemahan

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

BAB I

PENDAHULUAN

1.1 PENGENALAN

Bahasa merupakan media perhubungan sesama anggota masyarakat dalam kegiatan kebudayaan. °Abd al-Sallām (2009: 77) menyatakan bahawa bahasa merupakan wahana terpenting manusia untuk menyampaikan perkara yang tersirat dalam jiwanya, perkara yang berkaitan dengan keinginannya dan hubungan-hubungan sosial. Bahkan, menurutnya lagi kehidupan manusia itu tidak sempurna tanpa bahasa denganungkapannya, termasuklah tanda, pergerakan yang membawa fungsi kata dan susunan kata (°Abd al-Sallām, 2009: 77). Walau bagaimanapun, bahasa dalam kesusasteraan berbeza daripada bahasa yang digunakan dalam percakapan sehari-hari, pidato politik, suratkhbar atau buku teks (Hamzah [pysn.], 1982: 103). Kenyataan ini menjelaskan bahawa bahasa memainkan peranan penting dalam sesebuah bangsa sebagai alat untuk berkomunikasi dalam menyampaikan sesuatu perkara. Keindahan berbahasa seorang pengkarya itu pula terserlah dalam gaya bahasa yang digunakannya untuk menyampaikan sesuatu idea. Menurut Rahman (1993: vii), gaya bahasa terhasil daripada pilihan pengkarya dalam menyampaikan fikirannya.

Dalam sesebuah karya, bahasa memainkan peranan yang sangat penting dalam mengungkapkan sesuatu makna. Ketelitian dalam menyusun perkataan mampu menjadikan sesuatu makna itu sampai kepada sasaran sehingga tersemat di hati mereka. °Abd al-Sallām (2009: 77) menyatakan bahawa terminologi ‘bahasa’ dalam konteks kesusasteraan adalah merujuk kepada pendekatan yang menjadi panduan sasterawan dalam karyanya, sama ada dalam bentuk prosa atau puisi. Oleh itu, kemampuan mengenali dan menguasai aspek-aspek estetik bahasa dapat menghasilkan

karya yang baik (Rahman, 1981: 11). Wan Akmal (2005: 1) berpendapat bahawa bahasa merupakan alat perantara dalam menyampaikan mesej atau amanat yang terkandung dalam karya sastera. Oleh itu, tugas seorang penyair dalam menterjemahkan ideanya berbeza dengan ungkapan hariannya dari sudut pemilihan kata dan susunannya. Hal ini dapat dilihat daripada karya sasteranya yang menggunakan kata-kata yang indah.

Gaya ditakrifkan dalam *Kamus Puisi* sebagai cara mengungkapkan dan menyuarakan perasaan dan pemikiran melalui bahasa yang khas untuk memperlihatkan jiwa dan keperibadian penulis dan perkataan “gaya” ini berpadanan dengan *style* dalam bahasa Inggeris (Kamaruzzaman & Ramli [pysn.], 2005: 26). Perkataan “gaya” ini turut disamaertikan dengan *uslūb* dalam bahasa Arab (al-Shayib, 1952 :29). Secara literal *uslūb* diucapkan untuk barisan pokok kurma, jalan yang memanjang, cara, aliran dan seni pengucapan (Ibn Manzūr, 1968: 473). Umar (2010: 2) pula menyatakan bahawa gaya merupakan cara menyatakan sesuatu yang lain daripada biasa tanpa kelainan makna. Beliau menambah lagi, gaya juga biasanya dikaitkan dengan keindahan yang boleh menyebabkan terhasil sesuatu karya yang indah (Umar, 2010: 7).

Gaya dalam konteks kesusasteraan merupakan penggunaan bahasa untuk menimbulkan kesan-kesan tertentu untuk mencapai nilai keindahan dalam sesuatu karya (Rahman, 1981: 15). Hal ini turut diulas oleh Othman Puteh (1994: 199) dengan menyatakan bahawa gaya dalam hubungannya dengan kesusasteraan adalah perbicaraan yang khusus tentang penggunaan bahasa, merangkumi aspek pemilihan kata, struktur ayat, bahasa kiasan dan nada.

Penggunaan kata-kata dalam karya kesusasteraan berbeza dengan kata-kata yang biasa digunakan secara umum. Contohnya dalam karya kesusasteraan terdapat penggunaan kata-kata seperti “mentari”, “rembulan”, darmawisata”, “tirta”, “samudera” dan “kesuma”. Walau bagaimanapun, kata-kata tersebut tidak atau jarang digunakan dalam bahasa harian, melainkan diganti dengan kata seperti “matahari”, “bulan”, “berkelah”, “air”, “lautan” dan “bunga” (Amat Juhari, 2001: 292).

Menurut Situmorang (1983: 21), bahasa dalam puisi merupakan penggunaan kata-kata dalam pelbagai kombinasi untuk menampilkan imaji, menyampaikan idea-idea dan mencetuskan atau menzahirkan emosi. Beliau turut menyatakan bahawa bahasa puisi ini jelas, kuat, jitu dan menarik. Slametmuljana (1953: 198) pula berpendapat bahawa gaya bahasa adalah anasir yang penting dalam seni sastra sebagai satu jelmaan keperibadian penciptanya. Perkataan yang disusun disebabkan perasaan yang wujud dalam hati penulis, yang akan menimbulkan sesuatu perasaan tertentu dalam hati pembaca.

Dharmawijaya (1998: 52) pula berpendapat bahawa penggunaan kata-kata dalam puisi menyimpang daripada kebiasaan atau kelaziman sistem bahasa yang telah dikenal dan diterima oleh masyarakat bahasa itu sendiri. Antara penyimpangan yang terdapat dalam puisi ialah penyimpangan semantik. Penyimpangan ini berkaitan dengan perkataan atau perbendaharaan kata yang digunakan. Hal ini untuk mendapatkan ketepatan dengan pernyataan perasaan jiwa sehingga menimbulkan makna yang berlainan dengan makna kamus (Dharmawijaya, 1998: 57).

Ratna (2009: 164) menyatakan bahawa kiasan tradisional disebut sebagai gaya bahasa. Gaya bahasa ini merupakan pemilihan kata-kata yang tertentu bersesuaian dengan maksud penulis atau pembicara dalam rangka memperoleh keindahan (Ratna, 2009: 164). Waluyo (1991: 84) beranggapan bahawa penggunaan gaya bahasa ini adalah untuk membandingkan sesuatu hal dengan hal yang lain bagi mencipta kesan dalam bahasa puisi. Beliau turut membicarakan gaya bahasa ini dengan melihat penggunaan metafora, persamaan, personifikasi, hiperbola, euphemisme, sinekdote dan ironi (Waluyo, 1991: 84).

Pradopo (1995: 61-62) pula mengungkap unsur kepuhitan ini dengan istilah 'bahasa kiasan'. Menurut beliau, gaya bahasa ini mengiaskan atau menyamakan sesuatu hal dengan yang lain supaya gambaran menjadi jelas, menarik dan hidup. Beliau membahagikan unsur ini kepada simile, metafora, perumpamaan epos, personifikasi, metonimi, sinekdoki dan allegori.

Hal ini membuktikan bahawa gaya bahasa merupakan salah satu pendekatan yang dititikberatkan oleh penyair dalam menghasilkan karya sasteranya agar dapat meninggalkan kesan kepada khalayak. Hal ini pastinya memerlukan daya fikir yang sangat tinggi bagi seorang penyair dalam menggunakan kebijaksanaannya untuk mengeksploitasi bahasa yang digunakan dalam mengungkap ideanya. Di samping itu juga, penyair turut merangka imajinasinya untuk diterjemahkan ke dalam bentuk ayat yang indah dengan menggunakan gaya bahasa yang puitis untuk mengungkap segala makna yang ingin disampaikan mengikut pengalaman, juga persekitaran di sekelilingnya.

Kewujudan kepelbagaian gaya bahasa dalam puisi Arab dan Melayu ini, bolehlah dikatakan muncul seawal kewujudan puisi itu sendiri. Puisi Arab sebelum kedatangan Islam di Semenanjung Tanah Arab, memainkan peranan sebagai cermin kehidupan Arab, juga gambaran budaya, adat istiadat mereka. Cerita-cerita pahlawan, cerita suka dan duka, sifat berpuak-puak mereka serta dendam kesumat merupakan antara tema utama setiap puisi mereka (Osman, 2004: 16). Hal ini menunjukkan bahawa, puisi Arab tradisional adalah sumber utama dalam memahami selok-belok bangsa Arab itu sendiri. Semua ini dizahirkan dengan puisi yang penuh indah dengan gaya bahasa yang sungguh tinggi lahir dari ketinggian capaian imajinasi penyair ketika itu. Oleh itu, kajian terhadap puisi Arab ini adalah untuk melihat gaya bahasa yang digunakan dalam menyampaikan sesuatu makna kepada khalayak.

Puisi Melayu pula yang diwarisi turun-temurun daripada masyarakat Melayu dahulu terlalu banyak sehingga tidak terhitung banyaknya (Abdul Halim, 2006: 1). Warisan bangsa ini terangkum dalamnya nilai peradaban yang tinggi. Terdapat padanya gambaran keadaan hal-ehwal kehidupan ketika itu. Kelembutan budi bangsa Melayu itu dapat dilihat hingga ke hari ini, seperti yang dijalankan dalam adat merisik dan meminang. Menurut Naapie (1992: 2), puisi-puisi mengandungi falsafah kehidupan masyarakat yang melahirkannya dan pandangan dunia masyarakat yang dilingkari oleh pengaruh alam sekelilingnya dengan menggambarkan semua aspek kehidupan, seperti untuk hiburan, gurau senda, pengajaran dan falsafah diri, upacara perubatan dan adat istiadat. Oleh sebab itu, keunikan berbahasa inilah yang menjadikan kesusasteraan Melayu mesti diperkenalkan ke persada antarabangsa,

bukan sekadar menterjemahkannya, namun melihat titik persamaan dan perbezaannya dengan kesusasteraan bangsa lain.

1.2 LATAR BELAKANG KAJIAN

Keindahan puisi sama ada tradisional atau moden menyumbang ke arah banyaknya kajian dijalankan mengenainya. Perkara ini disebabkan nilai keindahan yang terkandung dalam sesebuah karya sastera berperanan dalam pengolahan idea (Zubir, 2005: 135-136). Selain daripada itu, khazanah budaya dan peradaban sesuatu bangsa terhimpun dalam karya sastera. Muhammad Haji Salleh (2006: 39) berpendapat sastera berfungsi sebagai khazanah bangsa dan dianggap sebagai perakam ilmu sesuatu bangsa. Oleh hal yang demikian, dengan meneliti hasil-hasil kesusasteraan ini, khazanah-khazanah yang sangat tinggi nilainya dapat dimanfaatkan oleh generasi masa kini dan akan datang serta menjadi tempat rujukan untuk melihat asal usul sesuatu bangsa.

Berhubung kepentingan puisi, Khafajiyy (1990: 76) berpendapat seperti berikut:

"...لأنه (الشعر) سجل تاريخ العرب وأيامهم ومفاخرهم وآثرهم من جانب آخر، ولأنه صار لسان الحياة الجديدة، بما فيه من أحزاب متصارعة، وعصبية متضاربة، ورغبات قوية في إحياء ماضي العرب الأدبي، وتحديد تاريخهم القومي والعقلي... ولأنه صار أخيراً وسيلة إلى المال والحياة والعيش الطيب الكريم".

Petikan di atas bermaksud, "... kerana ia (puisi) dari sudut lain merekodkan sejarah bangsa Arab dan hari-hari mereka (peristiwa peperangan), kebanggaan mereka dan kesan peninggalan mereka, dan puisi turut menjadi wadah kehidupan yang baru, yang terkandung dalamnya urusan-urusan yang berkaitan puak-puak yang bertelagah, sifat perkauman yang bertentangan, keinginan yang kuat untuk menghidupkan kembali kesusasteraan lampau bangsa Arab serta pembaharuan terhadap sejarah kesukuan dan keintelekan mereka ... kerana puisi juga akhirnya menjadi wasilah untuk mendapatkan harta dan kehidupan yang baik serta mulia".

Kepentingan puisi yang diungkapkan Khafajiyy tersebut menyingkap bahawa kehidupan bangsa Arab dapat dilihat melalui karya-karya para penyair. Selain itu, puisi turut berperanan sebagai “lidah” puak ketika itu, umpamanya yang berkaitan dengan sifat *‘asabiyah* (perkauman) dan mempertahankan sifat *fakhr* (kebanggaan) puak. Sesungguhnya sebahagian besar daripada hasil peradaban ini terungkap dengan gaya bahasa yang sungguh indah.

Sesuatu yang sukar untuk disangkal ialah kewujudan hubungan yang kuat antara bahasa dengan kesusasteraan. Pesu (1990: 9) berpendapat bahawa kesusasteraan wujud melalui bahasa sama ada secara lisan atau bertulis. Rahman (1981: 11) turut berpendirian bahawa kesusasteraan merupakan seni pemakaian bahasa untuk mencapai nilai keindahan. Oleh itu, seseorang itu perlu untuk menguasai bahasa terlebih dahulu sebelum menjinakkan diri dalam dunia kesusasteraan untuk menghasilkan karya yang bermutu. Hal ini ditegaskan oleh Rahman (1993: xii) dengan menyatakan bahawa seorang pengguna bahasa itu mesti tunduk pada peraturan tatabahasa, sebelum dia memperkembang kreativiti untuk bergaya kerana gaya bahasa tidak mungkin berdiri sendiri, walau sejauh mana sekalipun seseorang itu ingin bergaya.

Selain itu, gaya bahasa yang digunakan dalam karya kreatif sastera memerlukan pengkarya untuk memanipulasi kata-kata agar kelihatan berbeza daripada bahasa nonsastera. Keris Mas (1988: 4) menyebut bahawa manipulasi bahasa ialah kebolehan seseorang dalam menimbulkan kelainan gaya bahasa. Keadaan ini mampu meninggalkan kesan kepada khalayak yang menatap hasil karyanya.

Keterangan tersebut membuktikan bahawa gaya bahasa sangat penting dalam penghasilan puisi. Selain daripada membezakannya dengan ungkapan bukan sastera, gaya bahasa juga memainkan peranan penting dalam penghasilan puisi yang indah lagi berseni. Pemilihan kata dan susunan ayat memainkan peranan dalam menarik minat pembaca atau pendengar untuk terus menatap dan menghayati sesuatu karya hingga ke noktah terakhir.

Pedagang Arab dari Teluk Arab yang melalui Lautan Hindi menuju China, singgah ke beberapa tempat seperti Nusantara. Percampuran pedagang Arab Islam tersebut dengan masyarakat setempat membawa kepada perubahan budaya dan agama masyarakat Melayu tersebut kepada penyebaran agama Islam secara tidak langsung (Raḥmah & °Adlī, 2008: 5). Kedatangan Islam di rantau Nusantara membawa kepada pengetahuan masyarakat tersebut kepada karya kesusasteraan Arab iaitu “*shiʿr*”. Oleh itu, syair Melayu dipengaruhi oleh kesusasteraan Arab Islam yang diungkap pengkarya Melayu mengikut susunan bahasa Melayu dan genre puisi Melayu tradisional seperti pantun, seloka dan gurindam (Raḥmah & °Adlī, 2008: 48-50).

Selain daripada itu, terdapat juga pendapat yang mengatakan bahawa syair Melayu mendapat pengaruh daripada syair Arab. Umpamanya, al-Attas (1968: 15) yang berpendapat bahawa syair Melayu ini mendapat pengaruh daripada karya puisi (iaitu syair) Arab. Ali Badron (2005: 359) turut berpendapat bahawa syair asalnya dibawa oleh pedagang Arab dan pengembang agama Islam semasa kedatangan mereka ke Alam Melayu. Menurutnya lagi, orang Arab yang mengajar masyarakat Melayu bersyair.

Maniyamin (2009: 13) mendapati bahawa kebanyakan kajian gaya bahasa terhadap karya kesusasteraan merujuk kepada karya prosa, khususnya cerpen dan novel, manakala kajian gaya bahasa ke atas puisi sangat sedikit. Gaya bahasa dalam puisi memainkan peranan yang penting dalam melahirkan karya yang indah. Menurut Keris Mas (1988: 15), gaya bahasa yang mengandungi nilai estetik ini tidak hanya menyampaikan idea dan maklumat semata-mata, tetapi penyampaiannya itu menimbulkan rasa keharuan serta merangsang daya fikir dan akal. Tarigan (1985: 5) menyatakan bahawa gaya bahasa adalah penggunaan kata-kata dalam bercakap dan menulis untuk meyakinkan atau mempengaruhi penyemak dan pembaca. Oleh sebab itu, penggunaan gaya bahasa ini merupakan unsur yang menghidupkan sesuatu karya kreatif (Nik Hassan Basri, 2005: 37). Shamsuddin (2012: 26) turut menyatakan bahawa karya yang tiada gaya bahasa boleh dianggap tidak menarik dan

membosankan. Hal ini menjelaskan kepentingan gaya bahasa yang digunakan dalam sesuatu karya dapat mempengaruhi khalayak.

Dalam kesusasteraan Arab, gaya bahasa *‘ilm al-bayān* memainkan peranan dalam menyatakan sesuatu makna yang mempunyai nilai keindahan. *‘Ilm al-bayān* ini merupakan merupakan satu ilmu yang berkaitan dengan kepelbagaian bentuk kata yang berkesan dalam menyampaikan satu makna (‘Abbās, 2003:13). al-Maraghiyy (2007: 207) berpendapat bahawa *‘ilm al-bayān* ialah satu ilmu yang menjelaskan satu makna dalam pelbagai bentuk, termasuklah ungkapan yang berlainan dalam menerangkan semantik yang sesuai dengan keadaan. Al-Hāshimiyy (1960: 244) pula menyatakan bahawa *‘ilm al-bayān* ini ialah prinsip dan kaedah untuk mengetahui penyampaian satu makna dengan pelbagai cara yang dalam menerangkan semantik bagi makna tersebut.

Kenyataan tersebut menjelaskan bahawa *‘ilm al-bayān* merupakan satu ilmu yang berfokus kepada kaedah penyampaian sesuatu makna dalam pelbagai bentuk.

Ungkapan tersebut melibatkan penggunaan bahasa dalam menjelaskan sesuatu makna dengan bercirikan nilai keindahan.

Dalam kesusasteraan Melayu, gaya bahasa perbandingan merupakan penggunaan bahasa secara kiasan untuk membandingkan dua hal, benda atau perkara yang mempunyai persamaan (Wan Akmal, 2005: 31). Menurut Nik Hassan Basri (2005: 40), gaya bahasa perbandingan merupakan bentuk bahasa perbandingan yang indah untuk menambahkan kesan dan makna tertentu. Penggunaan bahasa ini adalah untuk membandingkan sesuatu perkara dengan perkara lain.

Perkara ini membuktikan bahawa gaya bahasa perbandingan ini mengandungi unsur puitika dalam membandingkan dua perkara yang mempunyai persamaan. Gaya bahasa tersebut digunakan untuk menambahkan kesan dan makna tertentu dalam ungkapan.

Menurut Şultān, Jāmīl (1970), puisi Abū Tammām penuh dengan pelbagai gambaran berkaitan zaman Abbasiyah. Di samping itu, beliau turut meneliti nilai

puitika yang terkandung dalam antologi puisi penyair ini, antaranya penggunaan gaya bahasa seperti *al-jinās*, *al-muqābalah*, *al-ṭibāq*, *al-majāz*, *al-kināyah*, *al-tajsīm*, *al-tasykhīṣ* dan sebagainya. Beliau berpendapat bahawa gaya bahasa yang pelbagai ini kadangkala hadir secara spontan, juga ada ketikanya membawa ciri *al-takalluf* (Sultān, Jāmīl, 1970:35). Muruwah (1989: 96) pula mendapati bahawa unsur imaginasi dalam puisi Abū Tammām memainkan peranan yang penting sehingga melahirkan gambaran-gambaran baharu, umpamanya gambaran kepada situasi pembukaan kota ‘Ammuriyah dengan langit yang membukakan pintu-pintunya kerana kejayaan membuka kota tersebut. Selain daripada itu, beliau turut menyatakan bahawa Abū Tammām menggunakan gaya bahasa untuk menyampaikan sesuatu makna, seperti menggunakan gaya bahasa *al-jinās*, *al-ṭibāq*, *al-kināyah*, *al-majāz* dan *al-istī‘ārah* (Muruwah, 1989:97).

Pernyataan tersebut menunjukkan bahawa *Dīwān Abī Tammām* ini merupakan himpunan syair-syairnya yang pernah diungkapkan oleh Abū Tammām yang penuh dengan pelbagai gambaran zaman Abbasiyah. Kepelbagaian gaya bahasa yang terkandung dalam puisi-puisinya ini seperti *al-majāz*, *al-kināyah* dan *al-tashkhīṣ* mempunyai nilai keindahan dalam karyanya.

Syair Siti Zubaidah pula menurut Zalila dan Jamilah (pngr.) (1993) merupakan contoh sastera hikayat. Antara persoalan yang terdapat dalam *Syair Siti Zubaidah* adalah latar belakang keislaman, ketiadaan unsur khayal, unsur kesetiaan, keperwiraan dan pembelaan kedaulatan dan maruah (Zalila & Jamilah (pngr.), 1993:193-195). Norazimah (2003) turut mengkaji tentang *Syair Siti Zubaidah* dalam disertasinya *Tema tentang Wanita dalam Syair-syair Romantis*. Beliau mendapati bahawa *Syair Siti Zubaidah* merupakan salah satu daripada karya yang dipengaruhi Islam (Norazimah, 2003: 70). Tema jihad menonjol dalam *Syair Siti Zubaidah* (Norazimah, 2003: 64). Gambaran kisah dalam *Syair Siti Zubaidah* pula lebih realistik dan boleh diterima oleh akal kerana tiada unsur magis atau fantasi (Norazimah, 2003: 69).

Teks *Syair Siti Zubaidah* mengandungi kisah berkaitan keperwiraan wanita yang menggunakan latar Islam. Tema jihad dalam teks tersebut turut digarap dengan

gaya bahasa yang indah. Selain itu kisah wirawati Siti Zubaidah dalam teks tersebut adalah realistik tanpa penggunaan unsur khayal yang berlebih-lebihan.

Daripada sudut lain, kajian yang bersifat bandingan antara kesusasteraan Arab dengan Melayu mendapat perhatian para pengkaji, antaranya kajian bandingan Rahmah (2003) dalam *Islam & Literature: An Analysis of Discussions in the Middle East and Malaysia*. Beliau membincangkan konsep kesusasteraan Islam antara Timur Tengah dengan Malaysia. Adli (2006) dalam *Maḥmūd al-Adab al-Islāmiyy fī al-‘Aṣr al-Ḥadīth bayn al-Udabā’ al-‘Arab wa al-Malāyūwiyyīn* pula memfokuskan kajiannya kepada konsep kesusasteraan Islam antara sasterawan Arab dan sasterawan Melayu zaman Moden.

Pabiyah (2007) dalam kajiannya *Riwāyāt Najīb al-Kilāniyy wa Shaḥnūn Aḥmad al-Islāmiyyah bayn al-Nazariyah wa al-Taṭbīq* mengupas persoalan berkaitan kesusasteraan Islam antara Najīb al-Kilāniyy dengan Shahnnon Ahmad. Beliau menganalisis persamaan dan perbezaan antara keduanya dalam karya novel. Janudin (2000) dalam tesisnya *Puisi Alam sekitar di Andalus dan Sedikit Bandingan dengan Puisi Melayu Moden: Kajian dari Sudut Tema dan Gaya Bahasa* membincangkan aspek flora dan fauna yang terlakar dalam puisi Andalus. Beliau turut mengupas peranan flora dan fauna dalam mempengaruhi idea dan ilham penyair untuk membentuk tema dan gaya bahasa puisi. Zamri (2002) dalam *Uslūb al-Tashbīh antara Bahasa Arab dan Bahasa Malaysia: Satu Kajian Bandingan* mengupas perbezaan *uslūb* ini dalam bahasa Arab dan bahasa Melayu dengan melihat cara penggunaanya dan kesannya dalam penulisan dan pertuturan.

Mohamad Yazid (2010) turut membuat kajian bandingan tentang gaya bahasa dalam *Perbandingan Bahasa Kiasan dalam Cerpen Arab dan Melayu*. Beliau menumpukan kajiannya kepada aspek gaya bahasa kiasan dalam cerpen *Yā Ayyuhā al-Karaz al-Mansiyy* karya Zakaria Tamer dan *Sami Napuh* karya Azizi Hj. Abdullah. Antara gaya bahasa yang dibincangkan oleh pengkaji ialah *tashbīh*, *majāz*, *kināyah*, simile, metafora, metonimi, sinekdoki, personifikasi dan hiperbola. Beliau mendapati bahawa antara perbezaan gaya bahasa ialah istilah, situasi dan bentuk gaya bahasa tersebut diungkapkan dalam kedua-dua bahasa (Mohamad Yazid, 2010: iii). Selain